Epävirallinen eurooppaministerikokous 29.-30.4.2024; Neuvostoraportti

Kokous

Epäviralllinen eurooppaministerikokous 29.–30.4.2024

Brysselissä 29.–30.4.2024 järjestetty epävirallinen eurooppaministerikokous yhdistyi vuoden 2004 laajentumisen 20-vuotisjuhlallisuuksiin. Kokouksen työistunnoissa keskusteltiin oikeusvaltioperiaatteesta osana laajentumisprosessia sekä EU:n oikeusvaltiovälineiden edelleen kehittämisestä. Kokouksen päättäneen lounaan aiheena oli EU:n tulevaisuus.

Epävirallisten ministerikokousten tavoitteena on pohtia yleisluonteisia kysymyksiä ja käydä niistä vapaata keskustelua. Päätöksiä ei tehdä.

Suomea edusti kokouksessa eurooppaministeri Anders Adlercreutz.

Eurooppaministerit kokoontuivat epäviralliseen Belgian puheenjohtajakauden eurooppaministerikokoukseen Brysseliin 29.-30.4.2024. Kokouksen erityisenä teemana oli vuonna 2004 tapahtunut laajentuminen. Maanantai-illan 20-vuotisjuhlallisuuksiin ja tiistain ensimmäiseen työistuntoon oli kutsuttu EU:n jäsenmaiden lisäksi myös kaikki kymmenen tällä hetkellä EU-polulla olevan maata (Albania, Bosnia-Herzegovina, Georgia, Kosovo, Moldova, Monenegro, Pohjois-Makedonia, Serbia, Turkki ja Ukraina).

Juhlaillallisen emäntänä ja kokouksen puheenjohtajana toimi Belgian ulkoministeri Hadja Lahbib. Juhlapuheessaan Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Charles Michel korosti sisämarkkinoiden merkitystä EU:n suurimpana saavutuksena. Sisämarkkinoiden toimintaa tulee entisestään vahvistaa ja tässä työssä etenkin pääomamarkkinaunionin edelleen kehittäminen on keskeistä. Ei ole kestävää, että eurooppalainen pääoma kohdentuu yhdysvaltalaisille markkinoille eurooppalaisen sijaan. Italian entinen pääministeri, Delors Instituutin puheenjohtaja Enrico Letta korosti puolestaan laajentumista EU:n suurena voimavarana. Sen ohella, että laajentumispolitiikka on EU:n tehokkain geopoliittinen väline, on se myös EU:n pidemmän aikavälin kilpailukyvyn edellytys. On tärkeää, että etenkin nk. koheesiomaissa kansalaisille avataan laajentumisen keskeinen merkitys, ei ainoastaan vähenevia EU-saantoja.

Tiistain kokouksen ensimmäinen työistunto oli jäsenmaiden ja nykyisten hakijamaiden yhteinen. Teemana oli oikeusvaltioperiaate osana laajentumisprosessia. Hakijamaat käyttivät erilliset lyhyet puheenvuoronsa korostaen muun muassa oikeusvaltioperiaatteen keskeisyyttä ja omaa valmiuttaan tarvittaviin uudistuksiin. Muutamissa puheenvuoroissa nousi esiin avoin pettymys ja kansalaisten turhautuminen hitaaseen laajentumisprosessiin. Jäsenmaat käyttivät puolestaan ennalta pyydetysti ainoastaan useamman maan yhteispuheenvuoroja. Suomi oli mukana Liettuan käyttämässä ryhmäpuheenvuorossa, jossa korostui huoli Georgian lainsäädäntöehdotuksesta, jossa kiellettäisiin kansalaisyhteiskunnan toimijat, jotka saavat ulkomaista rahoitusta (nk. ulkomaiset agentit -laki). Laki ei toteutuessaan olisi yhteensopiva EU-sääntelyn kanssa. Puheenvuoroa tuki Suomen lisäksi iso joukko jäsenmaita, ml. Ruotsi.

Puheenjohtaja Lahbib korosti yhteenvedossaan pitkäjännitteisyyttä ja oikeusvaltioperiaatteen käytännön soveltamisen keskeisyyttä. Jäsenyysneuvottelut ovat tältä osin lähtöruutu, ei maalilinja. Hän myös

muistutti, että EU-varojen käyttöön kohdistuu oikeusvaltioehdollisuutta, mikä on tärkeä ja tehokas työkalu asian edistämisessä. Unionin sisäisessä työssä on edelleen kehitettävä oikeusvaltiotyökaluja ja säännöllistä seurantaa. On myös kehitettävä neuvoston työskentelytapoja niin, että myös Coreper kävisi säännöllistä oikeusvaltiokeskustelua yleisten asioiden neuvostosta saatavan poliittisen ohjauksen lisäksi. Puheenjohtaja myös totesi ymmärtävänsä hakijamaiden kansalaisten turhautuneisuutta jäsenyyden karatessa yhä etäämmälle.

Kokouksen toinen työistunto kokoontui EU27-kokoonpanossa, ja siinä jatkettiin keskustelua oikeusvaltioperiaatteesta ja sen vahvistamisen EU-työkaluista. Komission varapuheenjohtaja Jourova korosti puheenvuorossaan oikeusvaltiovälineiden edelleen kehittämisen tärkeyttä ja piti ehdollisuusasetuksen luomaa uutta EU-rahoitukseen kytkeytyvää mekanismia keskeisimpänä ja tehokkaimpana työkaluna. Myös yleisehdollisuus mm. elpymisvälineessä on saanut aivan uuden merkityksen kuluvalla kaudella. Jatkossa tarvitaan kuitenkin vielä lisää toimia. Esimerkiksi entistä fokusoidumpi raportointi jäsenmaista on tarpeen, sillä keskiössä tulee olla oikeusvaltio-ongelmien ennaltaehkäisy.

Ennen pienryhmissä käytyä keskustelua International IDEA -instituutti esitteli omaa raporttiaan oikeusvaltioperiaatteen noudattamisesta laajentuvassa unionissa. Keskeinen havainto oli, että EU-maiden ja vasta jäsenyyspolulla olevien maiden välillä on yhä suuri ero liittyen oikeusvaltiokysymyksiin. International IDEA nosti esiin joukon keskeisiä toimia, joilla oikeusvaltiotilannetta voitaisiin parantaa niin EU:ssa kuin laajemminkin Euroopassa. Muun muassa EU:n laajentumispolitiikan ja oikeusvaltiovälineiden keskinäistä koherenssia tulisi entisestään parantaa, yleisehdollisuutta ja ehdollisuusmekanismia tulisi soveltaa jo jäsenyyspolulla oleviin maihin, EU:n institutionaalisia rakenteita tulisi kehittää mm. nimittämällä tulevaan komissioon oikeusvaltioasioista vastaava varapuheenjohtaja ja kansalaisyhteiskunta tulisi tuoda aidosti osaksi oikeusvaltiokeskustelua. Oikeusvaltioperiaate tulisi kytkeä vahvasti myös esimerkiksi sisämarkkinoille pääsyyn.

Keskustelua aiheesta jatkettiin ministerien kesken pienryhmäkokoonpanoissa. Pienryhmäkeskustelujen yhteenvedossa korostui muun muassa ehdollisuusasetuksen keskeisyys, kansalaisyhteiskunnan mukaan ottaminen, nykyisten perussopimusten riittävyys sekä jäsenmaiden ja hakijamaiden kahdenvälisen yhteistyön merkitys.

Kokouksen päättäneellä lounaalla ministerit keskustelivat EU:n uudistamistarpeista. Suomen puheenvuorossa korostui kilpailukyky, etenkin toimivien sisämarkkinoiden merkitys ja tasapuoliset kilpailuolosuhteet.

Suomen edustajat
Ministeri Adlercreutz, EU-asioiden alivaltiosihteeri Keskinen, erityisavustaja Grönroos

Asiakirjat
Napsauta tähän ja kirjoita keskeisimpien kokouksessa käsiteltyjen asiakirjojen asiakirjanumerot ja tarvittaessa nimet

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite